

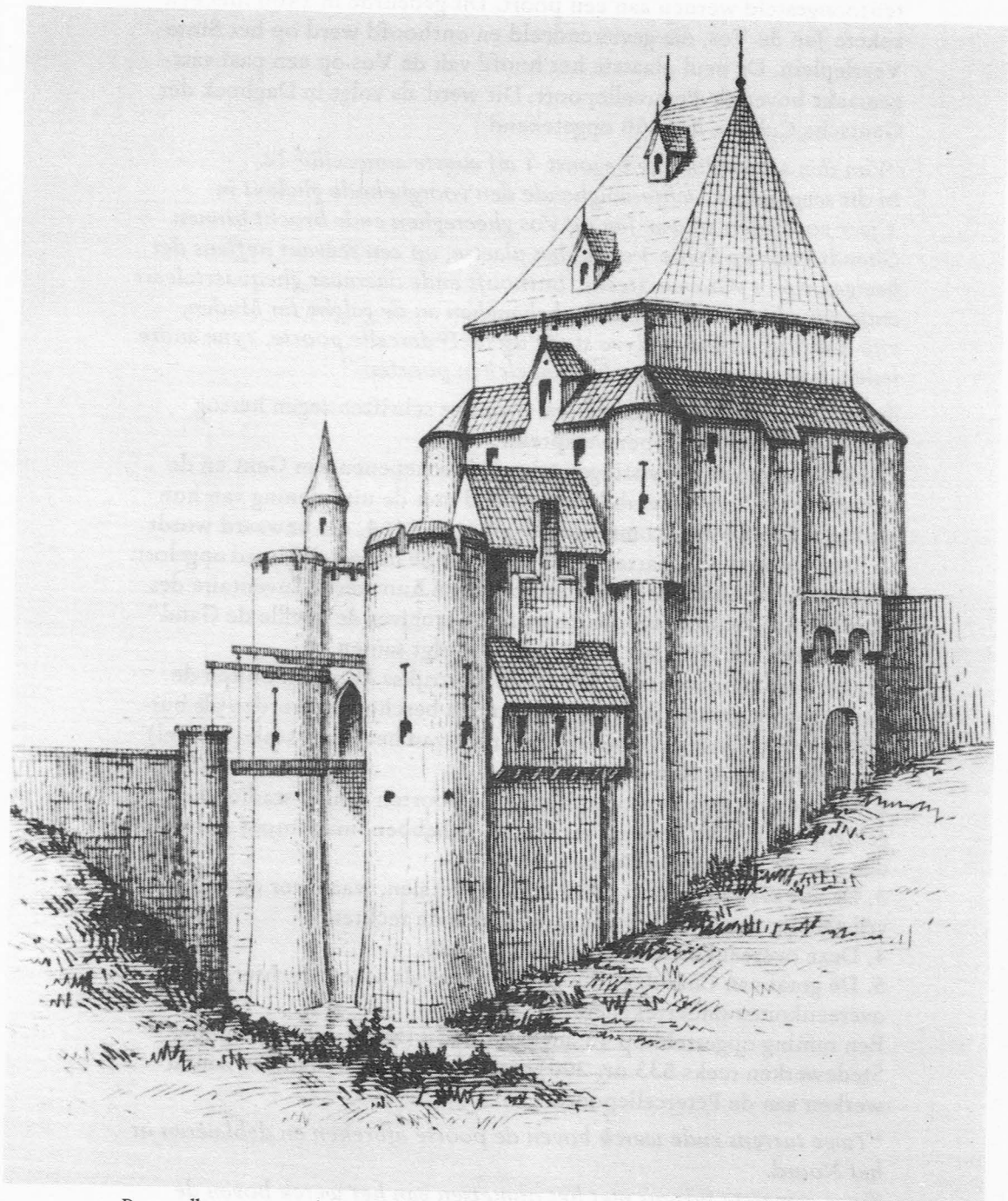
DE PETERCELLEPOORT

De Petercellepoort was gelegen op het einde van de huidige Kortrijksestraat. Zij ontleent haar Latijnse naam aan de Sint-Pietersabdij : Petri cella, waarvan de Vlaamse vorm Petercelle. De poort was reeds zo genoemd in de stadsrekeningen van 1325-1326 : "Item iij soude-nieren die men dede staen Puedersellen porten". In de rekeningen van de volgende jaren is er meermaals sprake van de wachten aan de Petercellepoort. Tevens worden de vergoedingen aan de bedienden belast met het openen en sluiten van de stadspoorten vermeld. Naast de oorspronkelijke naam werd de poort ook Kortrijkse Poort genoemd. In 1808 werd ze Napoleonpoort genoemd. Na 1815 kreeg ze natuurlijk haar oude benaming : Petercellepoort of Kortrijkse Poort. Omstreeks 1890 werd dit deel van de stad nog aangeduid door "buiten de Petercellepoort" of "buiten de Kortrijkse Poort". Vandaar ook de naam van het kort straatje van de IJzerlaan tot aan de Leie : de Petercellestraat (vroeger Peterseliestraat : een vergissing omdat men de oorsprong van het woord niet meer kende).

Tijdens de godsdienstonlusten in de tweede helft van de zestiende eeuw werden verdedigingsstellingen gebouwd rond de stad. Enkele poorten werden versterkt of herbouwd. De Petercellepoort was volledig herbouwd in 1579. De plannen van de versterkingen worden bewaard in een bundel van 1590 in het Stadsarchief : "Register inhoudende chaerten of descriptien figurative van der fortificatie int ronde deser stede van Ghendt, ende van alle departien van de gronden van erfven die deur de selve fortificatie vermindert ende vercort zyn, midts-gaders de verbaelen daer patien per numeros in ghedistingueert staen..., door Jan de Buck".

Op dit plan bemerken we tussen de Jan Palfijnbrug en de Schelde twee halve manen ter verdediging van de Petercellepoort en de Heuverpoort. Men bemerkt er ook twee bastions op, genaamd 's Graven Bollewerck en Oranje Bollewerck. Achter de Bijloke bevonden zich nog twee bastions ter verdediging van de Leie.

Het gebeurde herhaaldelijk, dat de hoofden van de terechtgestelden

Petercellepoort naar het Panoramisch gezicht op Gent in 1534.

tentoongesteld werden aan een poort. Dit gebeurde in 1460 met een zekere Jan de Vos, die gevierendeeld en onthoofd werd op het Sinte-Veerleplein. De beul plaatste het hoofd van de Vos op een paal vastgemaakt boven de Petercellepoort. Dit werd als volgt in Dagboek der Gentsche Collatie in 1460 opgetekend :

*“Van den scependomme begonst 't alf augste anno xiiii^c lx.
In dit scependom, achtervolghende den voorghebode gheleyt in
't jaer voorleden zo was Jan de Vos ghecreghen ende brocht binnen
Ghendt ende up Sente Veerhilden plaetse, up een scavaut neffens der
baelgen van 't sGraven Steene, onthooft ende daernaer ghequaerteleert
ende zijne baue in eenen sack ghehanghen an de galghe ter Muden,
zijn hooft up eenen ghalyve stock up de Pedercelle poorte, zyne andre
leden, beenen, en aermen buuten elcken poorten.”*

Jan de Vos werd veroordeeld om vijandige schriften tegen hertog Filips de Goede te hebben verspreid.

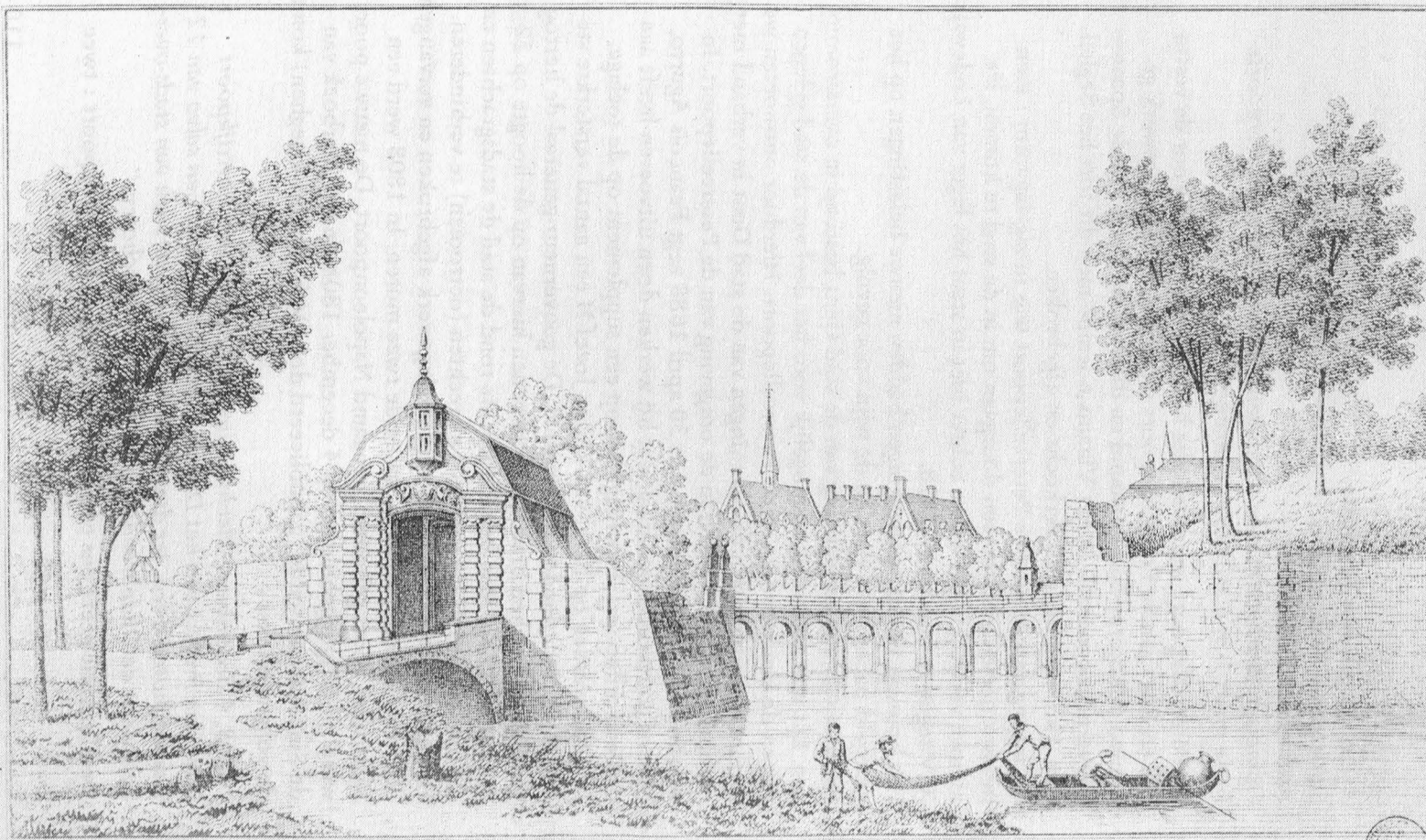
Dikwijls waren er betwistingen tussen de schepenen van Gent en de abten van de Sint-Pieterabdij in verband met de uitoefening van hun rechten. Een overeenkomst van 27 februari 1464, die bewaard wordt in het Stadsarchief (charter nr. 654) toont hoe het geschil werd opgelost. P. Van Duyse en E. De Busschere vatten in hun werk “Inventaire des Chartres et Documents appartenant aux archives de la ville de Gand” gepubliceerd in 1867 het document als volgt samen :

1. De bewoners wonende buiten de Kortrijkse Poort en buiten de Heuverpoort tot aan de Rietgracht zullen beschouwd worden als burgers van Gent en aldus ontslagen worden van het beste stuk (= catel) aan de abt van de Sint-Pietersabdij.
2. De abt mag wijn verkopen buiten de poorten van de stad op het gebied, waarop hij beweert jurisdictie te hebben, maar moet zich houden aan de prijzen van Gent.
3. De abt zal aan de stad 1400 ponden betalen, waardoor de abdij vrij zal zijn van al de bestaande of komende rechten.
4. Deze overeenkomst is geldig tot in 1485.
5. De graaf van Charolais, die gekozen was als scheidsrechter, zal de overeenkomst ondertekenen.

Een raming opgesteld op 16 augustus 1638 (Stadsarchief : bundel Stedewerken reeks 533 nr. 200) geeft een overzicht van een aantal werken aan de Petercellepoort.

“Twee turrens ende werck boven de poorte afbreken en deblaieren in het Noord.

Twee gemetste turrens met het opmetsen van het werck boven de poorte tusschen de twee turrens.

De Petercellepoort einde 18e eeuw.

Arduin bogen van de poorte.

Schietgaten in de turrens.

Arduin van buiten.

*Opmetsen der twee muren van tegen den turre tot de achterpoorte
In de muer 5 of 6 schietgaten maeken."*

De Petercellepoort werd volledig herbouwd in 1675. Voor de vestingen en links van de Petercellepoort werd een verdedigingswerk gebouwd, Monterey-fort genaamd en dit naar de naam van de Spaanse gouverneur-generaal. In het Vlaams noemde men dit fort het Seghel-fort. Het werd in 1783 verkocht en afgebroken.

De ingang van de nieuwe Petercellepoort was in zig-zagvorm : men moest door enkele poorten doorgaan om in de stad te komen. De nieuwe versterkingen waren echter niet in staat het leger van Lodewijk XIV tegen te houden in 1678.

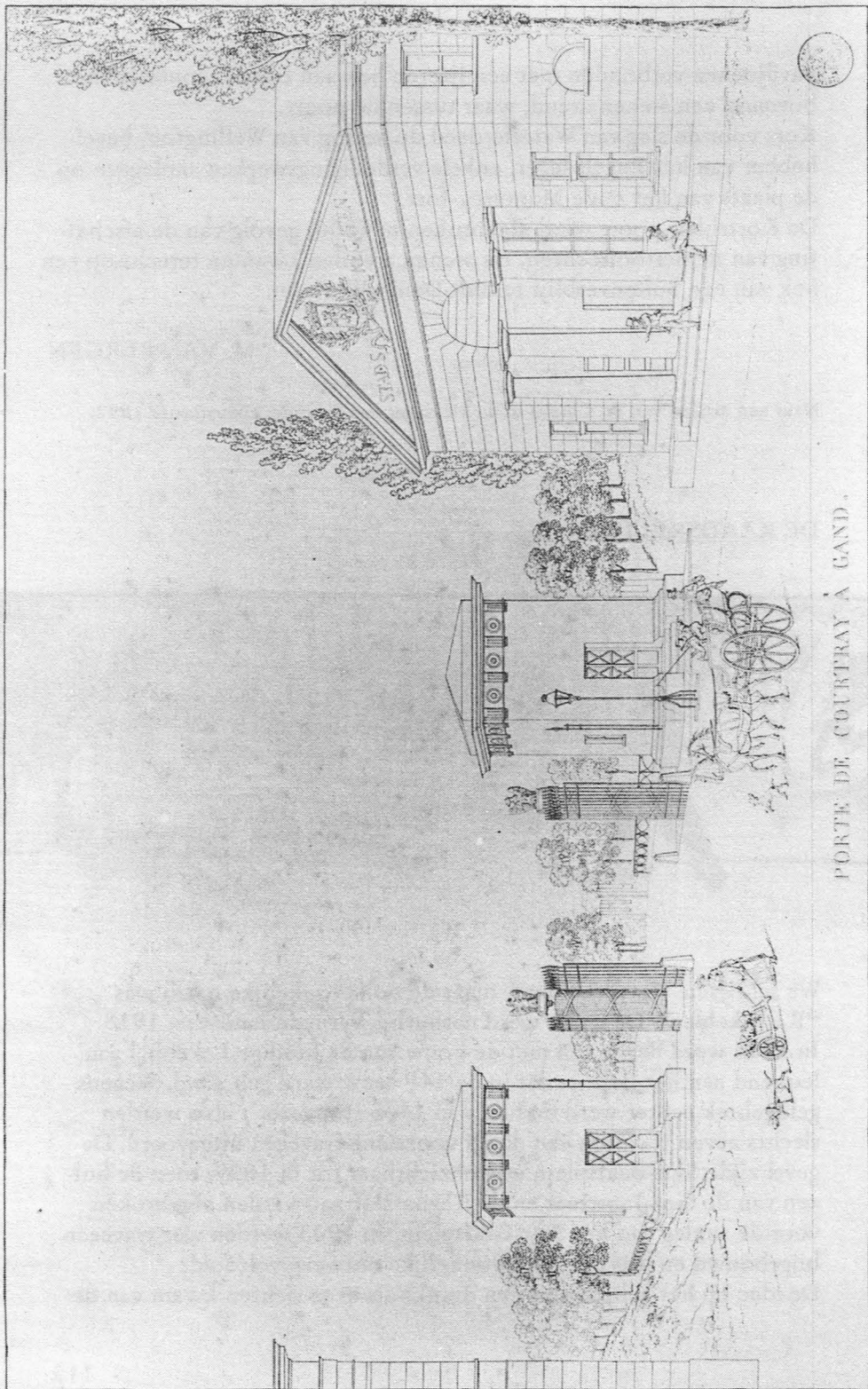
Het bouwen van de versterkingen hadden nieuwe belastingen op het gezegeld papier, het vlees en de wijn voor gevolg.

De voornaamste verdediging van de stad Gent bestond in overstromingen. Dit was natuurlijk onmogelijk voor het deel van de stad gelegen tussen de Heuverpoort en de Petercellepoort. Hierdoor ontmoeten we regelmatig uitgaven in de rekeningen van de stad Gent in verband met het uitvoeren van werken in de omgeving van de Petercellepoort. In een brief aan de Schepenen van 30 april 1688 zegt François Agurto, Spaans gouverneur-generaal, dat hij werken doen uitvoeren heeft aan de Petercellepoort; hij vraagt hierop een supplement op de toelage.

In 1781 werden op bevel van keizer Jozef II een aantal versterkte steden in de Nederlanden ontmanteld. De gouverneur-generaal de hertog van Saxon-Teschen bracht de schepenen hiervan op de hoogte op 22 november 1781. Men behield slechts rond de stad de stadsgrachten en dit om de ontduiking van de stadsrechten (octrooien) te verhinderen. De Petercellepoort werd als verdedigingswerk afgebroken en vervangen door een houten palissade tussen de twee muren. In 1808 werd een Kortrijkse Poort gebouwd, genaamd Napoleonpoort. De nieuwe poort werd plechtig ingehuldigd op 4 december 1808. In het Jaarboek van de Sint-Antoniusgilde (gepubliceerd door M.F. Vander Haeghen) komt de volgende tekst :

"1808, 4 december. - Plechtige opening der nieuwe Kortrijkpoort door den Prefect van het Departement der Schelde. Een salvo van 12 kanonschoten werd, ter dezer gelegenheid, op verzoek van stads-overheid door de Gildebroeders van St. Antone geschoten."

De illustratie geeft ons een goed beeld van de Napoleonpoort : twee

PORTE DE COURTRAY À GAND.

paviljoenen verbonden met een ijzeren hek aan twee kolommen met bovenop een stenen arend, waar tussen de poort.

Kort voor de slag van Waterloo deed de hertog van Wellington, bevelhebber van het Engels leger, enkele verdedigingswerken aanleggen op de plaats van het oude Monterey-fort.

De Kortrijkse poort werd afgebroken in 1860, gevolg van de afschaffing van de octrooirechten. De stenen arenden kwamen terecht op een hek van een buitenverblijf te Sint-Denijs Westrem.

M. VAN BERGEN

Naar een artikel van Pr. Claeys in de *Messenger des Sciences Historiques* 1892.

DE RAADSKELDER

We schrijven "Raadskelder", maar de oorspronkelijke naam was "Rathskelder". De naam werd natuurlijk vernederlandst na 1918. In 1425 werd begonnen met de bouw van de huidige Lakenhal aanleunend aan het Belfort dat in de 14° eeuw werd gebouwd. Wegens geldgebrek echter werd de bouw in 1445 stopgezet : alzo werden slechts zeven traveeën van de elf voorziene traveeën uitgevoerd. De gevel zijde Sint-Baafsplein was onzichtbaar tot in 1899, toen de huizen van de Sint-Janstraat en de Regnessestraat werden afgebroken voor de aanleg van het Sint-Baafsplein. In 1903 werden vier traveeën bijgebouwd en was het oorspronkelijke ontwerp voltooid. De idee op het gelijkvloers een drankhuis in te richten kwam van de